

Kaupunginjohtajan katsaus

Vuoden 2022 talousarvion valmistelu osuu merkittävään murroskohtaan Suomen kuntien historiassa, kun sosiaali- ja terveystalouden uudistus on viimein toteutunut, ja järjestämisvastuu kuntien eräistä keskeisimmistä palveluista on siirtymässä hyvinvointialueille. Itse asiassa ensi vuoden talousarvio on viimeinen, jossa kunnat budjetoivat suoraan sosiaali- ja terveystalouteen. Sote-uudistuksen taloudellisista vaikutuksista ei ole vielä varmuutta, mikä vaikeuttaa talouden suunnittelua ja tuo epävarmuutta uudistuksen jälkeisiin vuosiin.

Vuoden 2020 maaliskuussa alkanut koronapandemia vaikuttaa edelleen vahvasti kaiken toiminnan taustalla ja rajoitustoimenpiteet ovat hidastaneet paluuta normaaliin. Tilanne kuormittaa esimerkiksi jatkuvasti kertyvän hoito- ja palveluvelan kautta muutenkin suuren muutoksen edessä olevia sosiaali- ja terveystalouksia.

Kunnilla on takanaan taloudellisesti täysin poikkeukselliset kaksi vuotta. Vuoden 2019 heikosta tilanteesta kuntatalous päätyi talouslukuilla mitattuna vuonna 2020 varsin hyvään tilanteeseen. Valtion tukitoimet koronaan liittyen jatkuvat vielä kuluvana vuonna, tosin merkittävästi vuotta 2020 pienempinä. Kuntien taloutta helpottaneet koronatuotot ovat poistumassa ensi vuonna, ja vuodesta 2022 onkin tulossa kuntataloudessa vaikea, sillä valtion toimenpiteet heikentävät kuntataloutta noin miljardilla eurolla.

Koronapandemia on vauhdittanut työelämän ja asumisen murrosta, kun etätö on vakiintunut yhdeksi työmuodoksi ja tuonut mukanaan mahdollisuuden työskennellä paikasta riippumatta. Samoin pandemia on nopeuttanut siirtymää sähköisiin palveluihin niin julkisella kuin yksityiselläkin sektorilla. Vaikka nämä muutokset koetaan pääsääntöisesti positiivisina, tulee kuitenkin koko ajan pitää mielessä, että on työtehtäviä, joita ei ole mahdollista tehdä etänä, ja on kuntalaisia, joille sähköisten palvelujen käyttö syystä tai toisesta ei ole mahdollista tai se on hyvin haasteellista.

Pandemia on myös tehnyt näkyväksi erityisesti hoiva-alojen työvoimapulan, joka käytännössä koskettaa koko maata. Hoiva-alojen lisäksi työvoimapulasta tai työvoiman kohtaanto-ongelmista kärsivät myös monet muut alat eivätkä tämän ongelman ratkaisua edistä jo pitkään tiedossa olleet demografiset muutokset eli väestön ikääntyminen ja syntyvyyden lasku.

Hetkeksi koronapandemian varjoon jääneet ilmastonmuutoksen hillitseminen ja ilmaston lämpenemisen rajoittaminen ovat jälleen perustellusti nousseet julkiseen keskusteluun kansallisesti ja kansainvälisesti. Tulevaisuudessa myös kunnat tulevat osallistumaan yhä näkyvämmiin tähän keskusteluun ja toimenpiteiden toteutukseen.

Sosiaali- ja terveystalouden uudistus

Sosiaali- ja terveystalouden uudistusta valmisteltiin Suomessa erilaisten mallien pohjalta ja useiden eri hallitusten toimeksiantoina pitkään. Kuluva vuoden kesäkuussa, juuri ennen juhannusta, eduskunta viimein hyväksyi Marinin hallituksen esityksen koskien hyvinvointialueiden perustamista sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisen uudistamista.

Hyvinvointialueet tulevat vastaamaan sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen järjestämisestä vuoden 2023 alusta alkaen. Varsinais-Suomen hyvinvointialueen valmistelutyötä johtaa väliaikainen valmistelutoimielin (vate), jonka työskentelyyn Salon kaupunki osallistuu aktiivisesti. Kiinteä osa tätä kokonaisuutta on myös Salon sairaalan uudisrakennus -hanke, jonka toiminnallisessa suunnittelussa kaupunki on tiiviisti mukana.

Salossa toimii kaupungin sisäinen, monialainen työryhmä, joka valmistelelee asioita edelleen väliaikaiselle valmistelutoimielimelle sekä myöhemmin ensi vuonna aluevaltuuston alaisille toimijoille.

Tammikuussa järjestettävien aluevaalien jälkeen hyvinvointialueen ylin päätösvalta siirtyy maaliskuun alussa aloittavalle aluevaltuustolle. Kaupunki huolehtii muiden vaalien tapaan myös aluevaalien paikallisesta järjestämisestä. Käytännössä tämä on merkinnyt lähes suoraa siirtymistä koronatilanteen vuoksi siirrettyjen kuntavaalien järjestelyistä ensimmäistä kertaa tehtäviin aluevaalien järjestelyihin.

Yleisesti on tiedossa, että aikaa valmistella sosiaali- ja terveyspalveluiden siirtoa hyvinvointialueille on niukasti. Siirtymän valmistelu työllistää sosiaali- ja terveyspalveluiden lisäksi myös muita kaupungin palvelualueita. Tärkeää on myös muistaa, että Varsinais-Suomen hyvinvointialueen palvelukseen siirtyy Salon kaupungilta noin 1500 työntekijää, joille edessä oleva muutos ja sen onnistunut läpivienti on myös vahvasti työhyvinvointiin vaikuttava tekijä.

Sosiaali- ja terveyspalvelut ovat julkisten palvelujen ydintä ja näiden palveluiden asiakkaita olemme me kaikki jossakin vaiheessa elämäämme. Siksi meneillään olevaa uudistusta koskevaan muutos- ja palveluviestintään tulee kiinnittää lähivuosina erityistä huomiota, samoin kuin äänestysaktivointiin heti vuoden alussa.

Sote-uudistusta ennakoiden kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinointi siirtyy hallintopalveluihin osaksi viestinnän ja suhdetoiminnan vastuualuetta. Viestintään on jo keskitetty hyvinvointiin olennaisesti liittyvä osallisuuden edistäminen ja siihen liittyvä osallistuva budjetointi, jota tänä vuonna kokeiltiin ensimmäisen kerran, ja jolle nyt esitetään jatkoa.

Samanaikaisesti kun siirtymää hyvinvointialueille toteutetaan, tulee myös valmistella sote-uudistuksen jälkeisen kunnan toimintaa niin käytännön kuin strategian tasolla. Vuoden 2023 alussa Salo on palvelurakenteeltaan aivan uudenvuoden kunta.

Strategisten tavoitteiden päivitys

Salon kaupungin nykyinen strategia kärkihankkeineen hyväksyttiin huhtikuussa 2018. Kuntalain mukaan strategia tulee tarkistaa vähintään kerran valtuustokaudessa. Edellinen kaupunginvaltuusto aloitti strategian arvioinnin, ja kesäkuussa valittu uusi kaupunginvaltuusto sekä kaupungin viranhaltijat ovat jatkaneet työtä niin, että kaupungin strategiset tavoitteet mittareineen päivitetään nyt käsillä olevaan talousarvioon.

Kaupungin strategiset tavoitteet on nyt jaettu neljään teemaan: **elinvoima, palvelut, henkilöstö ja johtaminen** sekä **talous**. Näiden osa-alueiden sisältä löytyvät kaupungin keskeisimmät strategiset mittarit kuten asukasluku ja työttömyysprosentti.

Elinvoima

Työllisyyslukujen osalta kaupungin tilanne on huomattavasti parempi verrattuna viime vuoden vastaavaan ajankohtaan, jolloin koronapandemian vaikutukset tuntuivat selvästi. Tällä hetkellä tietyillä aloilla podetaan työvoimapulaa, ja tarvitaan vaikuttavia toimenpiteitä sen takaamiseksi, että osaavaa henkilöstöä saadaan sekä kaupungin että alueen yritysten tarjoamiin työtehtäviin myös tulevaisuudessa.

Työvoimapula tietyillä aloilla ei merkitse sitä, etteikö Saloon tarvittaisi myös lisää työpaikkoja ja uutta yrittäjyyttä monipuolistamaan elinkeinoelämää entisestään sekä tarjoamaan uusia työllistymismahdollisuuksia. Tässä keskeisessä roolissa ovat alueen tiiviit ja toimivat yritysverkostot sekä vahva yrittäjähengi, josta kertoo myös paikallisten yritysten lukumäärä. Kaupungin kärkihankkeina aloittaneet yritysten, tutkijoiden ja oppilaitosten yhteisö Salo IoT Campus akkuteollisuuskeskittymineen sekä Lounavoiman ekovoimala ja sen ympärille rakentuva kiertotalousklusteri toimivat tässä hyvinä vetureina, samoin kuin väylähankkeet eli Tunnin juna ja kantatie 52:n kehittäminen.

Alkuvuoden aikana asukasluvun lasku vaikutti taittuvan, mutta syksyn aikana luku kääntyi jälleen laskuun parantuneesta työllisyystilanteesta huolimatta. Osa tästä selittyy nuorten poismuutolla opiskelupaikkakunnille sekä yleisillä kehitystrendeillä kuten alhaisella

syntyvyydellä. Etätyön yleistymisen ja korona-ajan vauhdittamien muuttopäätösten vaikutuksia asukasluvun kehitykseen on vielä vaikea arvioida.

Muuttopäätöksiin vaikuttavat monet tekijät. Houkuttelevien työtilaisuuksien lisäksi vaa'assa painavat monipuoliset ja edulliset asumismahdollisuudet, liikenneyhteydet, vapaa-aikapalvelut, luonnonläheisyys sekä aikaisemmat kokemukset kaupungista. Monelle tärkeintä ovat kuitenkin toimivat peruspalvelut, joiden ansiosta arki sujuu ja aika riittää myös palautumiseen ja harrastuksiin.

Palvelut ja niitä tukevat investoinnit

Sosiaali- ja terveyspalvelut

Samalla kun valmistellaan sosiaali- ja terveyspalvelujen siirtoa hyvinvointialueille, tulee ensi vuonnakin näitä palveluja kehittää. Sosiaalipalveluissa panostetaan perheiden ja lasten avun tarpeisiin resursoimalla perhetiimiin ja lasten avohuollon palveluihin sekä meneillään olevan työllisyyden kuntakoikeilun kautta esiin nousseen sosiaalihojauksen tarpeisiin.

Terveyspalveluissa keskitytään päivystyksen, terveyskeskussairaalan ja kotisairaalan palvelukokonaisuuden toiminnalliseen kehittämiseen sekä esimiestyön vahvistamiseen ja kehittämiseen.

Vanhuspalveluihin esitetään lisäksi niin henkilöstömäärään kuin palveluiden ostoon palvelutarpeen kasvusta sekä hoitajamitoitusta koskevan lainsäädännön muutoksista johtuen.

Sivistyspalvelut

Perniön kirkonkylään rakennettava uusi koulu valmistuu ensi vuoden aikana. Vanhan lukion tontille rakentuu nykyaikainen työ- ja oppimisympäristön alakoulun 1.–6. luokille, esiopetukselle sekä iltapäiväkerhotoiminnalle. Lisäksi 7.–9. luokat saavat rakennukseen taitoaineiden opetustilat, jotka ovat myös kansalaisopiston käytössä.

Perusopetuksessa varaudutaan oppilaskoneiden hankkimiseen 4. ja 9. luokkien oppilaille ja lukiokoulutuksessa toisen asteen maksuttomuuden laajenemiseen varaamalla ilmaiset oppimateriaalit ja koneet 1. ja 2. vuoden opiskelijoille. Lisäksi talousarviossa varaudutaan Alhaisten koulun lähiliikuntapaikan rakentamiseen.

Vapaa-aikapalvelujen keskeisimpiä investointikohteita ovat urheilupuiston pukutilojen edustan ja kenttäalueen esteettömyyden parantaminen, ulkojäiden jääkiekkokaukalot, kansalaisopiston teatteritekniikka ja kirjastojen automatisointi.

Kaupunkikehityspalvelut

Maankäyttöpalveluissa varaudutaan kärkihankkeiden etenemisen edellyttämiin suunnittelu- ja selvitystehtäviin.

Yleisten alueiden ylläpidossa ja kehittämisessä on varattu määrärahoja erillisiin kertaluonteisiin ympäristön turvallisuutta ja viihtyisyyttä edistäviin hankkeisiin, kuten liikenneturvallisuuskohteisiin, katujen kuivatukseen, leikkipaikkojen peruskunnostukseen ja taajamien asuin ympäristön parantaminen.

Ravitsemis- ja puhtaanapitopalveluissa on tällä hetkellä käynnissä elintarvikehankintojen kilpailutus uudelle sopimuskaudelle ja liikennepalveluissa käynnistetään kaupunkikehitys lautakunnan linjausten mukainen joukkoliikenteen ostopalvelun hankinta.

Kehittämis-, elinkeino- ja työllisyyspalveluissa jatkuu työllisyyden kuntakoikeilu ja käynnistetään valmistelu työvoimapalvelujen siirtoon kuntien vastuulle vuonna 2024.

Rakennus- ja ympäristövalvonta ja liikelaitos Salon Vesi

Lakisääteisten maatalouslomituspalvelujen järjestämisvastuu siirtyy Salon kaupungilta Vehmaan kunnalle vuoden 2022 alusta lähtien.

Liikelaitos Salon Vedellä ei ole tarvetta korottaa vesi- ja jätevesimaksuja tulevana vuonna. Ensi vuoden aikana aloitetaan vesihuollon strategisen kehittämissuunnitelman päivittäminen. Liikelaitos Salon Vesi on myös mukana ELY-keskuksen Läntisen Suomen vesihuoltostrategia 2050 -hankkeessa.

Henkilöstö ja johtaminen

Strategisissa linjauksissa johtamisen ja esimiestyön merkitys on tunnistettu keskeiseksi tekijäksi kaupungin palvelutuotannon onnistumisessa. Tätä sekä työyhteisöjen toimintaa kehitetään työelämän laadun menetelmin toteuttamalla kahdesti vuodessa henkilöstökysely sekä kerran vuodessa esimiesten osaamisen itsearviointi. Työelämän laatua on kehitetty näillä menetelmillä Salossa syksystä 2020 alkaen.

Työelämän laadun toimenpiteillä tuetaan myös henkilöstön hyvinvointia. Uutena tekijänä työelämän laadun prosessia otetaan käyttöön henkilöstötuottavuuden laskenta, jonka avulla arvioidaan, miten työelämän laadun parantaminen vaikuttaa talouteen.

Vuoden 2021 kesäkuun alusta henkilöstön työterveyspalvelut siirtyivät pitkään jatkuneiden järjestelyjen jälkeen Länsirannikon Työterveys Oy:lle, ja tähän muutokseen liittyvät vaikutukset näkyvät niin toiminnassa kuin taloudessa kokonaisuudessaan ensi vuoden aikana.

Lyhyesti talousluvuista

Talousarvion toimintamenot ovat yhteensä 421,3 miljoonaa euroa ja toimintatulot 94,2 miljoonaa euroa. Toimintakate on siten -327,1 miljoonaa euroa, kun se vuoden 2021 muutetussa talousarviossa on -319,7 miljoonaa euroa.

Vuoden 2021 muutettuun talousarvioon verrattuna toimintakulujen kasvu on 11,0 miljoonaa euroa, joka merkitsee 2,7 prosentin kasvua.

Kaupungin kokonaiskustannuksista yli puolet eli 55 prosenttia koostuu sosiaali- ja terveyslautakunnan menoista, 23 prosenttia opetuslautakunnan ja 14 prosenttia kaupunkikehityslautakunnan menoista.

Kunnallisvero on arvioitu 20,75 prosentin pohjalta. Kiinteistöverot on arvioitu kuluvan vuoden prosenteilla. Verotuloja arvioidaan kertyvän vuonna 2022 yhteensä 203,9 miljoonaa euroa. Verotuloista kunnallisveron tuoton arvioidaan olevan 177,7 miljoonaa euroa, yhteisöverokertymä 11,8 miljoonaa euroa sekä kiinteistöveron 14,4 miljoonaa euroa.

Valtionosuuksien arvioidaan olevan vuonna 2022 yhteensä 130,2 miljoonaa euroa, missä on lisäystä kuluvan vuoden muutettuun talousarvioon verrattuna noin 7,5 miljoonaa euroa.

Henkilöstömenot ovat yhteensä 169,2 miljoonaa euroa eli 40 prosenttia kaikista toimintamenoista. Henkilöstömenot kasvavat 1,5 prosenttia eli 2,4 miljoonaa euroa vuoden 2021 muutettuun talousarvioon verrattuna.

Palvelujen ostoihin on varattu 191,2 miljoonaa euroa eli 45 prosenttia kokonaismenoista. Palvelujen ostoista suurin erä on erikoissairaanhoidon kustannukset yhteensä 75,0

miljoonaa euroa. Palvelujen ostot kasvavat vuoden 2021 muutettuun talousarvioon verrattuna 4,3 prosenttia.

Vuosikate muodostuu positiiviseksi 6,7 miljoonaa euroa. Poistot on arvioitu 16,5 miljoonan euron tasolle. Tilikauden alijäämäksi muodostuu 9,3 miljoonaa euroa.

Kaupunginjohtajan esityksessä täysin uusia vakituisia tehtäviä on 50. Suurin osa uusista vakinaisista tehtävistä on sosiaali- ja terveyspalveluissa ja ne liittyvät muun muassa muutoksiin hoitajamitoitusta koskevassa lainsäädännössä sekä palvelutarpeen kasvuun.

Salon bruttoinvestoinnit vuonna 2022 ovat yhteensä 18,7 miljoonaa euroa, kun ne vuoden 2021 muutetussa talousarviossa ovat 25,5 miljoonaa euroa.

Rakennushankkeista suurin vuonna 2022 on valmistuva Perniön Kirkonkylän koulu 4,0 miljoonaa euroa. Koulun kalustamiseen on talousarviossa varattu 1,3 miljoonaa euroa. Muita investointeja vuonna 2022 on muun muassa koulujen ja päiväkotien pihojen kunnostaminen 0,2 miljoonaa euroa, kirjastojen automatisointi 0,04 miljoonaa euroa, lähiliikuntapaikan rakentaminen Alhaisten koulun pihalle 0,3 miljoonaa euroa sekä lämmitystapamuutokset 0,4 miljoonaa euroa.

Liikelaitos Salon Veden suurimmat investoinnit ovat vesi- ja viemäriverkoston saneeraukset 0,7 miljoonaa euroa ja Itärannan pääviemäriin korjaus 0,6 miljoonaa euroa.

Talousarvioehdotuksen perusteella lainamäärä olisi arvion mukaan 121,6 miljoonaa euroa eli 2.365 € / asukas.

Anna-Kristiina Korhonen
Vs. kaupunginjohtaja